

RAAP-NOTITIE 2850

Plangebied De Roskam te Ommeren

Gemeente Buren

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: De Roskam Holding B.V.

Titel: Plangebied De Roskam te Ommeren, gemeente Buren; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2008

auteur: *L.M. Flokstra*

Projectcode: BOMM

Bestandsnaam: NO2850-BOMM.doc

projectleider: L.M. Flokstra

projectmedewerker: T. van Rooij

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 407841 en 407842

ARCHIS-waarnemingsnummer: nog niet verleend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 30330 en 30331

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.F.A. Haarhuis

ISSN: 0295-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van De Roskam Holding B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 7 augustus 2008 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw; woningen, appartementen en kavels in Ommeren, gemeente Buren. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

In overeenstemming met wat verwacht werd op basis van het bureauonderzoek (hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Prehistorie t/m Nieuwe tijd; zie § 2.2) zijn in plangebied De Roskam tijdens het veldonderzoek 2 archeologische vindplaatsen uit de (Volle) Middeleeuwen aangetroffen. Deze vindplaatsen maken deel uit van de middeleeuwse lintbebouwing langs de Liendense stroomgordel. Er manifesteert zich een duidelijke cultuurlaag (80-170 cm -Mv) aan de noordelijke rand van beide deelgebieden. Mogelijk maakt deze cultuurlaag deel uit van een restgeulvulling. De cultuurlaag weerspiegelt een intensieve bewonings- en/of bemestingsactiviteit ter plaatse en loopt in noordwestelijke-zuidoostelijke richting door. Aangezien er bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor zijn aangetroffen en onverbrand botmateriaal aanwezig is, lijken de gaafheid en conservering van de vindplaats redelijk te zijn. Ondanks diep(re) verstoringen van de bodem bevinden zich waarschijnlijk nog intacte archeologische waarden in de ondergrond, bijvoorbeeld dieper ingegraven sporen (zoals waterputten), dumpplaatsen of watergerelateerde objecten (zoals beschoeiing, steigers of vaartuigen). De paleogeografische opbouw van het plangebied komt goed overeen met de bevindingen van het bureauonderzoek. Gezien de eindfasedatering van de Liendense stroomgordel (zie § 2.2.) wordt een oeverwaldoorbraak tussen deelgebied 1 en 2 in de Romeinse tijd-Vroege Middeleeuwen aannemelijk geacht.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten op de vindplaatsen 1 (parkeerplaats De Roskam) en 2 (hoek Dr. Guepinlaan-Ommerveldseweg) in plangebied De Roskam. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag (de gemeente Buren).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van De Roskam Holding B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 7 augustus 2008 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw; woningen, appartementen en kavels in Ommeren, gemeente Buren. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Plangebied De Roskam (circa 1 ha) bestaat uit 2 deelgebieden (figuur 1). Deelgebied 1 (parkeerplaats De Roskam) ligt ten oosten van de Ommerenveldseweg en ten zuiden van de Dr. Guepinlaan (centrumcoördinaat 162.481/439.698). Deelgebied 2 (Dr. Guepinlaan) ligt aan de (zuidwest)hoek van de kruising van de Dr. Guepinlaan en de Ommerenveldseweg, ter hoogte van gelijknamige dancing De Roskam (centrumcoördinaat 162.422/439.781). Beide deelgebieden staan afgebeeld op kaartblad 39E van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); De percelen staan kadastraal bekend onder gemeente Buren, nummers 542, 551, 590, 591 en perceel 609.

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA), welke wordt beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). RAAP beschikt over een eigen opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen en worden enkele vaktermen beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd. Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)/Hoofdstructuur (CHS) van de provincie.

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten is het plangebied afgebeeld als grotendeels verhard en bebouwd terrein (Grote Provincie Atlas). Recente luchtfoto's uit Google Earth bevestigen dit grondgebruik. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; <http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 6,2 m +NAP.

Geo(morfo)logie en bodem

Op de bodemkaart staan de deelgebieden aangegeven als rivierkleigronden; kalkhoudende ooivaaggronden bestaande uit zware zavel en lichte klei (Stiboka, 1981: code Rd90A). Ten noorden van de Dr. Guepinlaan komen restgeulen (smalle bedding) in de ondergrond voor (Stiboka, 1981: blauwe onderbroken lijn). De gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHS) bedraagt circa 80 cm -Mv of dieper.

Geomorfologisch gezien staan de deelgebieden aangegeven als rivieroeverwal of stroomrug (Stiboka/RGD, 1986: code 3K25). Ten noorden van de Dr. Guepinlaan komen meanderruggen en restgeulen (zwarte onderbroken lijn) voor (Stiboka/RGD, 1986: code 3L14). In de omgeving van de deelgebieden komen verhoogde huis- of vluchtplaatsen voor met een 0,5 tot 1,5 m hoogteverschil ten opzichte van de omgeving. De deelgebieden liggen aan de rand van het voormalige stroomgebied van de holocene meandergordel van Lienden (Berendsen & Stouthamer, 2001: nummer 95) met een begin- en eindfasedatering van 1901 tot 1148 jaar geleden (Romeinse tijd-Vroege Middeleeuwen). Deze stroomgordel manifesteert zich ten

noorden van de Dr. Guepinlaan, waar de buitenbocht van deze stroomgordelmeander ligt. In het stroomgebied komen meerdere geulinsnijdingen voor. De oudere stroomgordel van Ommeren, met een begin- en eindfasedatering van 6353 tot 2104 jaar geleden (Neolithicum-Late IJzertijd), manifesteert zich in de diepere ondergrond (Berendsen & Stouthamer, 2001: nummer 126).

IKAW

Op de IKAW liggen de deelgebieden in een zone met een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Prehistorie t/m Nieuwe tijd. Deze waardering is gebaseerd op de bodemgesteldheid in de omgeving van de deelgebieden en op basis van eerdere archeologische waarnemingen in de omgeving (ROB, 2005).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

Direct grenzend aan de zuidoostelijke zijde van het plangebied (naast deelgebied 1) bevindt zich een archeologisch monument met een hoge archeologische waarde. Het terrein staat aangegeven op de Archeologische Monumenten Kaart onder AMK-nummer 4014. Op het terrein zijn nederzittingsresten gevonden uit de Romeinse tijd alsmede de Vroege en Late Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummers 11012, 11171, 38263, 38264, 42748, etc.).

Direct grenzend aan de noordelijke zijde van deelgebied 1 staat ARCHIS-waarnemingsnummer 38236 aangegeven. In 1947 zijn tijdens bodemkarteringen veel oppervlaktevondsten gedaan. Het betreft scherfmateriaal uit de Vroege/Late Middeleeuwen (o.a. kogelpotaardewerk, Pingsdorf en steengoed). Ook is ter plaatse een donkergekleurde cultuurlaag aangetroffen.

ARCHIS-waarnemingsnummer 1665 betreft de vondst van ruwwandige- en gladwandige keramiek uit de Romeinse tijd. Deze locatie ligt ten zuidwesten van deelgebied 1. Circa 95 m ten zuiden van deelgebied 1 is een bronzen vingerring gevonden met een datering in de Vroege Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummer 22886).

Het plangebied maakt deel uit van de oostelijke uitloper van de oude dorpskern van het dorp Ommeren. Het dorp Ommeren heeft zich als smalle lintbebouwing langs de stroomgordel van Lienden ontwikkeld vanaf de Vroege Middeleeuwen (mogelijk vroeger). Deze gestrekte dorpen zijn karakteristiek voor het riviereengebied. In een gestrekt dorp staan boerderijen naast elkaar langs parallelle wegen en rivierlopen. Uit de historische dorpskern zijn verschillende archeologische vindplaatsen bekend. Het betreft voornamelijk waarnemingen van vondsten die verband houden met de middeleeuwse bewoning van Ommeren.

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten (<http://watwaswaar.nl>) bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van (direct aanwijsbare) archeologische waarden in het plangebied. Op de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 staat het plangebied aangegeven als onbebouwd gebied. Mogelijk is het in gebruik als akkerland (<http://watwaswaar.nl>). Op de militaire topografische kaart (veldminuut) uit 1846 staat deelgebied 2 aangegeven als "*herb(erg) Roskam*" met hieromheen mogelijk een

boomgaard (<http://watwaswaar.nl>). Omstreeks 1867 staat direct ten westen van deelgebied 1 bebouwing aangegeven langs de Ommerenveldseweg (Historische Atlas Gelderland, 1989: blad 509 Ochten).

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (<http://www.ahn.nl>) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gespecificeerde archeologische verwachting

In het plangebied kunnen vindplaatsen voorkomen uit de periode Prehistorie (Neolithicum) t/m Nieuwe tijd. Gezien de waarnemingen in de directe omgeving geldt voor het plangebied een (zeer) hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (bewoningssporen) uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen. Gezien de aanwezigheid van nederzettingenresten in direct aangrenzende gebieden is de kans aanzienlijk dat deze ook daadwerkelijk in het plangebied voorkomen. Het kan gaan om relatief grote nederzettingsterreinen (ca. 1 tot 3 ha) waarvan de meeste resten zich gezien de geologische situatie vanaf de bouwvoor tot circa 1,5 m -Mv bevinden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn in totaal 12 boringen verricht (zie figuur 1). In deelgebied 1 zijn 8 boringen geplaatst; in deelgebied 2 zijn 4 boringen gezet. Hierbij is rekening gehouden met de aanwezige bebouwing en de ligging van kabels en leidingen. Het plaatsen van de boringen werd overigens bemoeilijkt door de aanwezigheid van oppervlakteverharding. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Prehistorie t/m Nieuwe tijd. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004). Er is geboord tot maximaal 3 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld nauwkeurig gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Het opgeboorde materiaal is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

3.2.1 Deelgebied 1: parkeerplaats De Roskam (boringen 1 t/m 8)

Geologie en bodem (zie bijlage 1)

Het bodemprofiel is verstoord tot 30 á 80 cm -Mv. De diepere verstoringen zijn aangetroffen onder de bestaande verharding en aan de rand van de parkeerplaats (asfalt en puinverharding). Plaatselijk hebben kabels en leidingen van de lichtmasten de ondergrond verstoord. Aan de noordzijde van de parkeerplaats, aan de rand van de Dr. Guepinlaan, ligt een circa 3 m brede en circa 2 m diepe sloot. De (donker)bruine bovenlaag bestaat uit uiterst siltig zand tot uiterst siltige klei. Plaatselijk is de bodem sterk uitgedroogd en heeft een zeer stevige consistentie. In dit pakket zijn naast recent puin ook archeologische indicatoren aangetroffen (boringen 1 en 8). Door de

oppervlakteverharding is de top van deze verstoorde laag plaatselijk gedeeltelijk gereduceerd.

In de boringen 1 en 8 is tussen 80 en 150 cm -Mv een (intacte) intensief bewoonde cultuurlaag aangetroffen (zgn. woerdgrond) die bestaat uit uiterst siltig zand tot uiterst siltige klei. In deze donker(bruin)grijze laag komen veel archeologische indicatoren voor. In beide boringen is een zeer 'vieze', gevlekte archeologische laag aangetroffen. Mogelijk maakt deze laag deel uit van een restgeulvulling die vanaf 150 cm -Mv is aangetroffen. Deze grijze vulling is vanaf 2 m -Mv geheel gereduceerd en bestaat uit sterk tot uiterst siltige klei en zandlaagjes. Naast diverse humuslaagjes komen hierin schelpen- en plantenresten voor. Vanaf 250 cm -Mv is matig siltig zand (matige tot groffe zandmediaan) aangetroffen met hierin kleilaagjes. Deze afzettingen kunnen geïnterpreteerd worden als een zandige restgeulvulling van de Liendense stroomgordel die parallel aan (of onder) de Dr. Guepinlaan ligt.

In de boringen 3, 4, 5, 6 en 7 zijn oever-op-beddingafzettingen aangetroffen. Het oeverpakket bestaat uit een maximaal 125 tot 250 cm dik pakket dat opgebouwd is uit sterk tot uiterst siltige, (licht)bruingrijze klei of zand met ijzervlekken. In de boringen 2 en 4 is in het oeverpakket een zandlaag aangetroffen dat geïnterpreteerd kan worden als crevassemateriaal. Deze zandlaag bestaat uit zwak tot matig siltig zand met een matig groffe zandmediaan en kleibrokken. Deze laag is aangetroffen tussen 80 en 125 cm -Mv en heeft een maximale dikte van 45 cm. In boring 2 manifesteert zich deze afzetting het duidelijkst. In zuidoostelijke richting zijn crevasse-afzettingen in lagere terreingedeeltes gespoeld.

De dieper gelegen beddingafzettingen kunnen toegeschreven worden aan de oudere meandergordel van Ommeren. Deze afzettingen manifesteren zich tussen 150 en 250 cm -Mv.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in 7 van de 8 boringen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 1).

<i>Boring</i>	<i>indicatoren</i>	<i>diepte in cm -Mv</i>
1	aardewerk	30,100
	verbrande leem	55-100
	houtskool	80-100
	veel fosfaat	100-150
2	fosfaat	45
3	verbrande leem	30
	aardewerk	85
5	aardewerk	60
6	fosfaat	155
7	verbrande leem, onverbrand bot	40-50
8	verbrande leem	80
	veel fosfaat	80-160
	houtskool	110

De meeste archeologische indicatoren zijn aangetroffen in een intacte, archeologisch 'vieze' laag bestaande uit (donker)bruingrijze oeverafzettingen tussen 80 en 150 cm -Mv. Mogelijk maken deze afzettingen deel uit van de top van een restgeulvulling. De hoeveelheid fosfaat (tot maximaal 160 cm -Mv) wijst op een intensieve (historische) bewonings- en/of bemestingsactiviteit ter plaatse of direct ten zuiden hiervan (boringen 1 en 8).

In de verstoorde (rommelige en sterk uitgedroogde) bovenlaag zijn verschillende archeologische indicatoren aangetroffen (boringen 1, 2 en 8). Een duidelijke cultuurlaag in zuidelijke richting ontbreekt echter. In boring 1 is in de verstoorde bovenlaag op 30 cm -Mv een fragment Paffrath kogelpot aangetroffen. Op 100 cm -Mv is in uiterst siltig zand een fragment grijsbakkend aardewerk aangetroffen. Beide indicatoren zijn te dateren in de Volle Middeleeuwen (circa 1000-1300 na Chr.). In boring 3 zijn op circa 75-85 cm -Mv 2 fragmenten kogelpotaardewerk aangetroffen in een lichtbruin, sterk siltig pakket zand. Op 60 cm -Mv is in boring 5 een fragment Paffrath aardewerk aangetroffen in een bruine, uiterst siltige kleilaag.

Vindplaats 1 - RAAP-objectnummer BOMM 01

1. **ARCHIS-vondstmeldingsnummer:** 407841
2. **Coördinaten:** 162.481/439.698; **Kaartblad:** 39E
3. **Gemeente:** Buren; **Toponiem:** Ommeren - parkeerplaats De Roskam
4. **Maaiveld:** verhard
5. **Geomorfologie:** oeverwal, restgeul
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 6,4 m +NAP
7. **Complextype:** nederzetting
8. **Datering:** Vroege en/of Volle Middeleeuwen
9. **Vondsten:** fosfaat, houtskool, verbrande leem, onverbrand bot, aardewerk (BOMM 01)
10. **Diepteligging archeologische laag/vondsten:** ca. 30-160 cm -Mv
11. **Globale omvang vindplaats:** onbekend, loopt buiten het plangebied door.

3.2.2 Deelgebied 2: Hoek Dr. Guepinlaan-Ommerenveldseweg (boringen 9 t/m 12)

Geologie en bodem (zie bijlage 1)

Het bodemprofiel is verstoord tot 40 á 100 cm -Mv. In boring 12 is een diepe verstoring vastgesteld tot 170 cm -Mv. Mogelijk betreft deze verstoring een gedempte sloot. Onduidelijk is in hoeverre de ondergrond verstoord is door de aanleg van de funderingen van de gebouwen alsmede kabels en leidingen in het plangebied. De verstoorde bovengrond bestaat uit (donker)bruingrijze, uiterst siltige klei met veel recent puin. Door de oppervlakteverharding is de top van deze verstoorde laag gedeeltelijk gereduceerd.

De natuurlijke ondergrond bestaat uit een 170-200 cm dik, lichtbruingrijze oeverpakket en is opgebouwd uit uiterst tot sterk siltige klei met ijzervlekken. In boring 10 is op circa 230 cm -Mv een beddingafzetting aangetroffen bestaande uit matig siltig zand met enkele kleilaagjes.

In de boringen 9, 11 en 12 manifesteren zich restgeulafzettingen in de ondergrond. Deze afzettingen zijn aangetroffen vanaf 170 á 200 cm -Mv en bestaan uit sterk siltige, lichtgrijze klei met enkele zand/humuslagen. Vanaf circa 120-150 cm -Mv zijn reductieverschijnselen vastgesteld. In boring 3 is in een restgeulvulling, vanaf 170 tot 240 cm -Mv, matig siltige, matig slappe klei aangetroffen met schelpresten. Vanaf circa 250 cm -Mv worden de restgeulafzettingen zandiger van opbouw. Naast klei-laagjes komen in dit matig tot zwak siltige, lichtgrijze zand ook schelpen-, planten- en houtresten voor. Met name in de zandige (recentere?) restgeulvulling (boring 12) komen veel plantenresten voor. Het is niet uit te sluiten dat ter hoogte van de Ommerenveldseweg een crevassegeul ligt die aansluit op de restgeul aan de Dr. Guepinlaan. Mogelijk vonden deze oeverwaldoorbraken van de Liendense stroomgordel plaats op de plaats waar zich oudere, zandige restgeulafzettingen van de Ommerense stroomgordel in de ondergrond bevinden. Gezien de eindfasedatering van de Liendense stroomgordel (zie § 2.2) wordt een oeverwaldoorbraak in de Romeinse tijd-Vroege Middeleeuwen aannemelijk geacht.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in 3 van de 4 boringen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 1).

<i>Boring</i>	<i>indicatoren</i>	<i>diepte in cm -Mv</i>
9	fosfaat	80-200
	houtskool, verbrande leem	140-170
10	fosfaat	60-70
	houtskool	70
11	fosfaat	50, 80, 240
	houtskool	80
	aardewerk	185
	verbrande leem	180-195

In boring 9 is tussen 100 en 170 cm -Mv een (intacte) intensief bewoonde cultuurlaag aangetroffen (zgn. woerdgrond) die bestaat uit uiterst siltige klei. In deze archeologisch zeer 'vieze', (bruin)grijze laag komen veel archeologische indicatoren voor. De hoeveelheid fosfaat in de boringen 9 en 11 (200-240 cm -Mv) wijst op een intensieve (historische) bewonings- en/of bemestingsactiviteit ter plaatse of direct ten zuid(westen) hiervan. In boring 11 is op 180-195 cm -Mv, in een matig siltige, grijze kleilaag, een archeologische laag aangetroffen met weinig fosfaat, houtskool, verbrande leem en aardewerk. Het aardewerk betreft grijsbakkend kogelpotaarde-werk dat in de Volle Middeleeuwen te dateren is. De kleilaag maakt deel uit van een restgeulvulling.

Vindplaats 2 - RAAP-objectnummer BOMM 02

1. **ARCHIS-vondstmeldingsnummer:** 407842
2. **Coördinaten:** 162.422/439.781; **Kaartblad:** 39E
3. **Gemeente:** Buren; **Toponiem:** Ommeren - hoek Dr. Guepinlaan-Ommeren-veldseweg.
4. **Maaiveld:** grotendeels bebouwd, verhard
5. **Geomorfologie:** oeverwal, restgeul
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 6,2 m +NAP
7. **Complextype:** nederzetting
8. **Datering:** Vroege en/of Volle Middeleeuwen
9. **Vondsten:** fosfaat, houtskool, verbrande leem, aardewerk (BOMM 02)
10. **Diepteligging archeologische laag/vondsten:** ca. 50-195 cm -Mv
11. **Globale omvang vindplaats:** onbekend, loopt buiten het plangebied door.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de resultaten van het onderzoek in het plangebied kan worden geconcludeerd dat bij realisering van de plannen mogelijk archeologische waarden zullen worden verstoord. Meer specifiek zijn de volgende bevindingen van belang:

- In overeenstemming met wat verwacht werd op basis van het bureauonderzoek (hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Prehistorie t/m Nieuwe tijd; zie § 2.2) zijn in plangebied De Roskam tijdens het veldonderzoek 2 archeologische vindplaatsen uit de (Volle) Middeleeuwen aangetroffen. Deze vindplaatsen maken deel uit van de middeleeuwse lintbebouwing langs de Liendense stroomgordel. Er manifesteert zich een duidelijke cultuurlaag (80-170 cm -Mv) aan de noordelijke rand van beide deelgebieden. Mogelijk maakt deze cultuurlaag deel uit van een restgeulvulling. De cultuurlaag weerspiegelt een intensieve bewonings- en/of bemestingsactiviteit ter plaatse en loopt in noordwestelijke-zuidoostelijke richting door.
- Aangezien er bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor aangetroffen zijn en onverbrand botmateriaal aanwezig is, lijken de gaafheid en conservering van de vindplaats redelijk te zijn. Het is echter onduidelijk in hoeverre de bodem is verstoord/aangetast door de aanleg van de funderingen van gebouwen, de vastgestelde, plaatselijke uitdroging van de bodem en hoe dit van invloed is geweest op de mate van conservering van de archeologische resten.
- Ondanks diep(re) verstoringen van de bodem bevinden zich waarschijnlijk nog intacte archeologische waarden in de ondergrond, bijvoorbeeld dieper ingegraven sporen (zoals waterputten), dumpplaatsen of watergerelateerde objecten (zoals beschoeiing, steigers of vaartuigen).
- De paleogeografische opbouw van het plangebied komt goed overeen met de bevindingen van het bureauonderzoek. Direct grenzend aan de noordzijde van het plangebied zijn restgeulafzettingen van de Liendense stroomgordel aangetroffen. Mogelijk ligt er een restgeul (crevasse?) onder de Ommerenveldseweg tussen de deelgebieden 1 en 2.
- Gezien de eindfasedatering van de Liendense stroomgordel (zie § 2.2.) wordt een oeverwaldoorbraak tussen de deelgebieden 1 en 2 in de Romeinse tijd-Vroege Middeleeuwen aannemelijk geacht.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten op de vindplaatsen 1 (parkeerplaats De Roskam) en 2 (hoek Dr. Guepinlaan-Ommerenveldseweg) in plangebied De

Roskam. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Middels het proefsleuvenonderzoek dient inzicht verkregen te worden in het profielverloop van de oeverzone naar de restgeul. Mogelijk aanwezige, duikende vondstlagen kunnen hierdoor nauwkeurig beschreven en aangetoond worden.

Indien wordt besloten dat de vindplaats niet kan worden behouden, is het wenselijk zo snel mogelijk een vervolgonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uit te laten voeren. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Buren) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaatsen. Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.1 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag (de gemeente Buren).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Paleogeographic developments of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Historische Atlas Gelderland**, 1989. *Chromotopografische Kaart des Rijks*, schaal 1:25.000. Uitgeverij Robas Producties, Den IJp.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Stiboka**, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 39 Oost Rhenen*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka/RGD**, 1986. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 39 Tiel*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CHS	Cultuurhistorische Hoofd Structuur
CHW	Cultuurhistorische Waarden Kaart
CMA	Centraal Monumenten Archief
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO(-P)	Inventariserend Veld Onderzoek (Proefsleuven)
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten

Verklarende woordenlijst

cultuurlaag	Een pakket met afvalresten dat is ontstaan door (meestal) langdurige bewoning van een bepaalde locatie.
crevasse	Doorbraakgeul door een oeverwal.
fosfaat	Chemisch element dat in ruime mate voorkomt in het residu van dierlijke en/of menselijke afvalstoffen (uitwerpselen); in geval van een zeer hoge concentratie, in combinatie met aardewerk, houtskool e.d. en een dikke 'vuile' bruine of zwarte laag, wordt gesproken van een 'oude woongrond'.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar voor Chr. tot heden).
oeverafzetting	Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend klei.
restgeul(afzetting)	Een door afsnijding, verlaten en daardoor inactief deel van een rivier of geul, dat geen rol meer speelt bij de afvoer van rivierwater. De afzettingen die hierin worden gevormd worden restgeulafzettingen genoemd.
silt	Gronddeeltjes groter dan of gelijk aan 2 en kleiner dan 63 µm.
stroomgronden	Rug in het landschap die de loop van een stroomgordel, en eventueel van aangrenzende oeverafzettingen, markeert; vaak deels ontstaan door klinkverschillen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

Boring: BOMM-1

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.529, *Y:* 439.724, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,20 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* noordoostzijde parkeerterrein

- 0-30** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, matig humeus, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: sterk uitgedroogd, rommelig
- 30-55** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, matig humeus, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *aardewerk:* enkel fragment, *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: sterk uitgedroogd, rommelig
- 55-80** **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, zwak humeus, stevig, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *verbrande klei/leem:* enkel fragment
Opmerking: uitgedroogd, rommelig
- 80-90** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, uiterst siltig, zwak humeus, stevig, matig grof, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *verbrande klei/leem:* enkel fragment
Opmerking: cultuurlaag, iets rommelig in top
- 90-100** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, uiterst siltig, stevig, matig grof
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *verbrande klei/leem:* fragmenten
Opmerking: iets rommelig
- 100-120** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, uiterst siltig, stevig, matig grof
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *verbrande klei/leem:* fragmenten, *aardewerk:* enkel fragment, *fosfaatvlekken:* vlekken
Opmerking: iets rommelig
- 120-150** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs, *aard ondergrens:* abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: zand, sterk siltig, matig grof
Archeologie: *fosfaatvlekken:* veel vlekken
Opmerking: archeologisch "vies"
- 150-200** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs, *aard bovengrens:* abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: klei, sterk siltig, enkele zandlagen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 200-260** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig, veel dunne humus- en zandlagen, weinig plantenresten, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
- 260-265** **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele humus- en kleilagen, matig fijn, spoor plantenresten, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd

Boring: BOMM-2

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.482, *Y:* 439.629, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,40 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* midden parkeerterrein

- 0-45**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
          Lithologie: niet benoemd, niet benoemd
          Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
          Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
- 45-65**   **Algemeen:** *kleur:* grijs
          Lithologie: klei, sterk zandig
          Bodemkundig: volledig gereduceerd, *interpretatie:* verstoord
          Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 65-80**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
          Lithologie: zand, uiterst siltig, kleibrokken, matig grof, *interpretatie:* oeverafzettingen
          Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
          Bodemkundig: volledig geoxideerd
- 80-125**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
          Lithologie: zand, sterk siltig, kleibrokken, matig grof
          Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 125-160**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
          Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig fijn, *interpretatie:* beddingafzettingen
          Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 160-170**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin, *aard ondergrens:* abrupt (<0,3 cm)
          Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, zeer grof
          Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 170-200**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin, *aard bovengrens:* abrupt (<0,3 cm)
          Lithologie: klei, sterk siltig, *interpretatie:* oeverafzettingen
          Bodemkundig: veel Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 200-265**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
          Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, zeer grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
          Bodemkundig: veel Fe-vlekken, volledig geoxideerd

Boring: BOMM-3

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.473 – *Y:* 439.723, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,40 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* oostzijde parkeerterrein

- 0-30**   **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
          Lithologie: klei, uiterst siltig
          Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
          Opmerking: sterk uitgedroogd.
- 30-60**   **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
          Lithologie: klei, uiterst siltig
          Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
          Archeologie: *verbrande klei/leem:* enkel fragment
          Opmerking: sterk uitgedroogd.
- 60-75**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
          Lithologie: zand, uiterst siltig, matig fijn, *interpretatie:* oeverafzettingen
          Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
          Opmerking: sterk uitgedroogd.
- 75-85**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin, *aard ondergrens:* diffuus (3-10 cm)
          Lithologie: zand, sterk siltig, kleibrokken, matig fijn
          Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
          Opmerking: droog
- 85-95**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin, *aard bovengrens:* diffuus (3-10 cm)
          Lithologie: klei, uiterst siltig

- Bodemkundig:** enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Archeologie: *aardewerk:* enkel fragment
- 95-105** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Opmerking: zandbijmenging
- 105-140** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 140-150** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig grof
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 150-275** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, matig siltig, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 275-280** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, matig siltig, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Opmerking: gust loopt leeg

Boring: BOMM-4

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.497, *Y:* 439.651, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,60 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* zuidoostzijde parkeerterrein

- 0-40** **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
- 40-80** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, kleibrokken, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Opmerking: uitgedroogd
- 80-90** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, matig siltig, matig grof, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 90-100** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig grof
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 100-120** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 120-210** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs, *aard ondergrens:* diffuus (3-10 cm)
Lithologie: klei, sterk siltig, stevig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 210-260** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs, *aard bovengrens:* diffuus (3-10 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 260-265** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Opmerking: gust loopt leeg

Boring: BOMM-5

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.442 - *Y:* 439.696, *Y:* 0,00, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,50 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* zuidwestzijde parkeerterrein

- 0-30**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: niet benoemd, niet benoemd
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
- 30-60**   **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: gevlekt
- 60-70**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: klei, uiterst siltig, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Archeologie: *aardewerk:* enkel fragment
Opmerking: gevlekt, rommelig
- 70-90**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Opmerking: gevlekt, rommelig
- 90-125**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 125-150**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig fijn, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 150-155**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig fijn, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* ondoordringbaar
Opmerking: ondoordringbaar

Boring: BOMM-6

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.401 – *Y:* 439.697, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,20 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* langs toegangspad

- 0-30**   **Lithologie:** niet benoemd, niet benoemd
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
- 30-40**   **Algemeen:** *kleur:* donkerbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Bodemkundig: volledig gereduceerd
- 40-90**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 90-110**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 110-120**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, zandbrokken
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 120-140**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Opmerking: zandbijmenging
- 140-155**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, enkele kleilagen, matig grof
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 155-225**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, zeer grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem

Boring: BOMM-7

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.512, *Y:* 439.688, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,5 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* tussen Boring 1 en Boring 4

- 0-40**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Opmerking: uitgedroogd
- 40-50**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, matig grof, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Archeologie: *verbrande klei/leem:* enkel fragment, *onverbrand bot:* enkel fragment
Opmerking: rommelig
- 50-80**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, uiterst siltig, kleibrokken, matig grof
Archeologie: *verbrande klei/leem:* enkel fragment
- 80-100**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig, stevig
- 100-150**   **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, stevig
- 150-225**   **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig
- 225-250**   **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig grof
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 250-275**   **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, zwak siltig, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
- 275-280**   **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, zwak siltig, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd
Opmerking: guts loopt leeg

Boring: BOMM-8

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.502, *Y:* 439.743, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,30 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* noordwestzijde parkeerterrein

- 0-30**   **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: sterk uitgedroogd
- 30-80**   **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig, stevig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: sterk uitgedroogd
- 80-110**   **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig, zeer stevig, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Archeologie: *verbrande klei/leem:* enkel fragment, *fosfaatvlekken:* lichte zweem
Opmerking: top cultuurlaag, sterk uitgedroogd
- 110-130**   **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig, zeer stevig
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *fosfaatvlekken:* lichte zweem
Opmerking: droog

- 130-150 Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, uiterst siltig, enkele kleilagen, stevig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 150-160 Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 160-170 Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, oxidatie en reductie verschijnselen
Archeologie: *fosfaatvlekken:* vlekken
- 170-230 Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, schelpengruis, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: veel Fe-vlekken, oxidatie en reductie verschijnselen
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 230-290 Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, matig siltig, schelpengruis, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: veel Fe-vlekken, oxidatie en reductie verschijnselen
- 290-300 Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig, veel dunne humus- en zandlagen, schelpengruis, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
- Boring: BOMM-9**
Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.439, *Y:* 439.792, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,10 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* terrein 2; oprit Dr. Guepinlaan nr. 1
- 0-40 Algemeen:** *kleur:* geelbruin
Lithologie: niet benoemd, niet benoemd
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
- 40-80 Algemeen:** *kleur:* donkerbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig, zwak grindig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
- 80-100 Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *fosfaatvlekken:* lichte zweem, *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: rommelig, sintels
- 100-120 Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Bodemkundig: oxidatie en reductie verschijnselen
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
Opmerking: top cultuurlaag
- 120-140 Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: oxidatie en reductie verschijnselen
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
Opmerking: archeologisch "vies"
- 140-150 Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *fosfaatvlekken:* lichte zweem
Opmerking: archeologisch "vies"
- 150-170 Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *verbrande klei/leem:* enkel fragment, *fosfaatvlekken:* lichte zweem

- 170-200** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, kalkrijk
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 200-250** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, enkele humus- en zandlagen, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
- 250-275** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig fijn, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Opmerking: guts loopt leeg

Boring: BOMM-10

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.413, *Y:* 439.789, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,30 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* achterzijde Dr. Guepinlaan nr. 1

- 0-40** **Algemeen:** *kleur:* geel
Lithologie: zand, zwak siltig, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Opmerking: vulzand
- 40-60** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 60-70** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, *interpretatie:* oeverafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 70-120** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 120-200** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 200-230** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 230-250** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig grof, *interpretatie:* beddingafzettingen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, volledig geoxideerd

Boring: BOMM-11

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.451, *Y:* 439.771, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,30 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* hoek Dr. Guepinlaan nr.1 en Ommerenveldseweg

- 0-35** **Algemeen:** *kleur:* geel
Lithologie: zand, zwak siltig, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Opmerking: vulzand
- 35-50** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruin
Lithologie: klei, uiterst siltig
Bodemkundig: *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten

- 50-70** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, *interpretatie:* oevertafzettingen
Litho-stratigrafie: *interpretatie:* Betuwe Formatie
Archeologie: *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 70-80** **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: klei, sterk siltig
- 80-120** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsbruin
Lithologie: klei, matig siltig, *interpretatie:* geulafzettingen
Archeologie: *houtskool:* enkele spikkel, *fosfaatvlekken:* lichte zweem
- 120-180** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
- 180-185** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, matig siltig, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *verbrande klei/leem:* fragmenten
- 185-195** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, matig siltig, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *verbrande klei/leem:* fragmenten, *aardewerk:* enkel fragment
- 195-240** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, matig siltig, schelpengruis, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *verbrande klei/leem:* fragmenten
- 240-270** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, veel dunne zandlagen, schelpengruis, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Archeologie: *fosfaatvlekken:* vlekken

Boring: BOMM-12

Beschrijver: LF/TVR, *datum:* 7-8-2008, *X:* 162.423, *Y:* 439.756, *precisie locatie:* 1 dm, *coördinaatsysteem:* Rijksdriehoeksmeting, *kaartblad:* 39O, *hoogte:* 6,00 + NAP, *precisie hoogte:* 1 cm, *referentievlak:* Normaal Amsterdams Peil, *methode hoogtebepaling:* AHN bestand, *boortype:* Edelman-7 en guts-3 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* verhard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Gelderland, *gemeente:* Buren, *plaatsnaam:* Ommeren, *opdrachtgever:* De Roskam Holding B.V., *uitvoerder:* RAAP Oost, *opmerking:* zuidoosthoek plangebied, langs Ommerenveldseweg

- 0-45** **Algemeen:** *kleur:* geel
Lithologie: zand, zwak siltig, matig grof
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Opmerking: vulzand
- 45-60** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig, weinig plantenresten
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 60-120** **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk siltig, matig grindig, weinig plantenresten
Bodemkundig: oxidatie en reductie verschijnselen, *interpretatie:* slootvulling
- 120-160** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs, *aard ondergrens:* abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: klei, sterk siltig, zwak grindig, enkele zandlagen, schelpengruis, weinig plantenresten
Bodemkundig: volledig gereduceerd, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 160-170** **Algemeen:** *kleur:* grijs, *aard bovengrens:* abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: klei, sterk siltig, schelpengruis, spoor hout
Bodemkundig: volledig gereduceerd, *interpretatie:* slootvulling
- 170-280** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, enkele kleilagen, matig grof, veel plantenresten, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
- 280-300** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, enkele kleilagen, matig grof, spoor plantenresten, *interpretatie:* geulafzettingen
Bodemkundig: volledig gereduceerd
Opmerking: guts loopt leeg